

280091

1903 / nr. 24

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ LITERARĂ

Apare în 1 și 15 a fie-cărei luni.
Prețul unui exemplar 45 bani.
Pentru România . . . 60 bani.

st. 155 70

Anul II.

Budapesta, 15 Decembrie st. n. 1903

Nr. 24

©BCU Cluj

ESPOZIȚIA DE PICTURĂ A DLUÎ OCTAVIAN SMÎGHELSCI.

Sărăcia, această logodnică veche și credincioasă a măritului neam românesc din țara Ardealului, ne-a întovărășit prin perindarea veacurilor călătoare în toate alcătuirile minilor noastre, dar îndeosebi în biserica cu bun chip a artelor am simțit tot-dea-una suflarea-i rece. Sărăcia este poate și pricina de căpetenie, că la noi *pictura* de pildă, n'a avut în atât amar de vreme de când ne pomenim, un singur reprezentant barem, care pogorîndu-se în sufletul nostru și oblicîndu-ne cu ochiul treaz umbletele minții, să încremenească pe pînză o clipă a vieții noastre românești în Ardeal. Numai pe părășii caselor lui Dumnezeu scris-au chipuri întru mărirea Domnului meșteri fără nume, iscusii într'o învățătură împrumutată împreună cu multe meșteșuguri dela altă împărăție, dar frămîntată cu vremea în cugetul lor și poleită, după chibzuința semenilor lor, de povața caldă a geniului românesc.

Stilul bizantin în pictură, dăinuitor și în apus pînă prin secolul al XII-lea, a lăsat urme de strălucire vecinică la *Ravenna, Palermo, Montreale* etc., formînd îniiia epocă de dezvoltare și revelațiune artistică a picturii bisericești, pînă-ce cu vremea, alături de progresul gradat în desăvîrșirea formei, măestria conturilor și fineța diferitelor culori, în epoca renașterii stilul bizantin în Italia a fost abandonat. Noi Romîni însă primîndu-l împreună cu ritul dela Greci l-am încetățenit în bisericile noastre, pără-

strîndu-i și meșteșugindu-i cu vremea notele caracteristice: sinceritatea, liniștea și demnitatea concepției, esecutarea monumentală și pompoasă, coloratura simplă, dar vioasă. Stilul bizantin, învederarea directă a spiritului plămuitor grecesc, a fost pe părășii bisericilor noastre în cursul veacurilor modificat după trebuințele și gustul specific al primitivilor, a trecut prin o denaturare ușoară, îmbogățindu-se în schimb cu unele note nouă, proprii sufletului și ochiului nostru.

Stilul bizantin la noi își are deci tradițiile sale și apropiindu-se, iar mai tîrziu înrîndindu-se cu sufletul nostru, poate fi privit de-o manifestațiune a geniului specific național, românesc. Meșteșugarii fără fărîm de cunoștințe teoretice, încorporîndu-și imboldul stăruitor al sentimentului lor artistic, povățuiți de ochiul lor limpede de țărani dela sate, au zugrăvit cu penel puțin măiestrit pe părășii bisericuțelor noastre sfinți cu bărbî lungi și cucernice, cu căutătură senină, mucenițe cu ochii mari și zim-bete rumene, patrafire țesute cu coloarea albastrului de seara și tivite cu aur. Au prins acești zugravi năcăjiți, cu penelul lor, notele vieții noastre patriarcale românești: frica de Dumnezeu și cuviința bună unui neam obidit, curățenia gîndului și cucernicia sufletului rumenit de cinste, dorul și așteptarea cu tare credință a unor zile de mărire și bogăție. Colorile lor rudimentare, micstura lor puțin meșteșugită e

oglanda firei ce-I împrejmue: albastrul cerului senin de la munte, roșul obrazelor sănătoase, aurul sădit cu atât prisos în munții foști odinioară ai noștri. Munca lor însă e cu greșuri, sfinții lor, — așa zișii «sfinții românești» cum i numesc neamurile cu cari ne-a bătut norocul

formă a celorlalte direcțiuni în pictură și dispunând de-un puternic talent analitic, să îndeplinească opera de reconstruire în pictarea ajunsă pe mîni străine și nechemate a bisericilor noastre.

Zilele aceste ne-a fost dat prilejul să vedem și admirăm și noi cești sălășluiți vremelnice în

OCTAVIAN SMIGHELSCI.

la împreună trăire, — au pierdut mult din rostul adevăratei arte bizantine.

A fost o necesitate, ca acest stil potrivit dogmelor bisericești noastre, cultivat veacuri de-a rândul de zugravii de legea românească, să-și aflu un continuator cu teme artistice, cu gust rafinat de principiile diferitelor școli moderne, care cunoscând cu de-amănuntul perfecțiunea de

această strălucită cetate și Ungurii, în muzeul de arte decorative din loc, expoziția colectivă de tablouri a d-lui *Octavian Smighelschi*, un talent real de-o concepție remarcabilă, care în liniștea senină a unui orașel de pe Tîrnave, vreme de zeci de ani a muncit într-o tăcere, vrednică de relevat, întru înțelegerea și interpretarea corespunzătoare a unui ram de artă tradițională.

Cele câteva acuarele și unele creațiuni profane indică puterea de concepție și măiestria acestui penel cizelat de studiu îndelungat și temeinic, iar puternicele plâsmuiri în stil bizantin ne dovedesc clar, că dl Smigelschi în cursul îndeletnicirilor sale pentru artă, pogorându-se în adîncul duhului plâsmuitor al nostru, a putut înțelege importanța specific națională a stilului bizantin pentru noi.

Judecînd numai din acest punct de vedere și lăsînd la o parte complexul de motive care justifică astăzi renașterea stilului bizantin ca o revelațiune artistică mai corăspunzătoare picturii bisericești față de direcțiile moderne, creațiunile d-lui Smigelschi sunt de-o importanță deosebită pentru noi.

Pe lîngă reconstruirea monumentală a stilului bizantin, dl Smigelschi a putut îmbogăți operele sale cu notele personale ale unei individualități puternice. În «*Profetul Ieremie*» ne-a dat un cap de operă, de care numai o profundă putere de concepție individuală a fost în stare să creeze; iar în tabloul ce reprezintă pe *Christos* vedem întruparea perfectă a concepției orientale: nu prototipul abnegațiunii și împăcării, a suferinței și jertfirei de sine a Celui încununat cu spinii cum ni-l prezintă apusul ci împăratul luminei, măritul domn al adevărului, pantocratul sălășluit cu demnitate, liniște și splendoare pe tron de aur. Atît planul general al iconostasului și cupolei, tablourile celor 4 evangeliști, precum și cartoanele ce reprezintă motivele ornamentale au atras luarea aminte a celor pricepuți, dîndu-ne prilejul rar

al cîtor-va clipe de adevărată mîndrie națională.

Cercetătorii esposiției d-lui Smigelschi în frunte cu cei doi miniștrii, care au luat parte la deschiderea esposiției, au rămas uimiți de talentul și străduința acestui profesor de licen, care pe lîngă cele douăzeci de ore la săptămînă, pe care i le reclamă meseria, a știut munci și crea într'un răstimp atît de lung, desconsiderînd orî-ce apucătură utilitară proprie spiritului țirgoveș din capitala noastră jidovită. Lumea artiștilor de-aici consideră în pășirea d-lui Smigelschi un eveniment artistic, iar jurnalele ungurești publică dări de seamă elogiouse și cuvinte de admirațiune și — dată fiind desorientarea și deosebita predilecție în întortocherea adevărului proprie limbuției izraelitene, — cinstesc în «genialul artist o nouă învedereare a sentimentului artistic *maghiar*», punîndu-l alături de cel mai însemnat pictor bisericesc din Ungaria *Carol Lotz*.

E datoria noastră, ca să-i prilejim acestui puternic talent prin sprijinul și interesul nostru înflorirea deplină, să-l facem interpretul dragostii ce nutrim pentru artă, să-i ținem penelul în slujba noastră, iar cînd frica de Dumnezeu ne îndeamnă să clădim casă de rugăciune sufletelor noastre, să nu scriem scrisori pecetluite cu sfială meșterilor din țări străine, care ne cunosc numai din cărți cu multe greșuri și nu ne înțeleg, — ci să ne aducem aminte de cel de-acasă, cunoscător și părtaș tuturor năcazurilor ce ne împrejmuie, iar ca artist: tovarăș vrednic al plâsmuitorilor străini.

Octavian Goga.

O SĂRBĂTOARE.

Te-am regăsit!... E joc în bătătură,
Flăcăi și fete, mîndrii ca 'n poveste,
Șoptesc cu drag... O ceată de neveste
S'adună stol, șiret din ochi ne fură,

Și 'n mijloc stai tu, fata mîndr'a popii,
Cuminte mă privești, dai să înțeleagă
Cît foc păstrezi pe lumea asta 'ntreagă
În ochii tăi, cînd cerci să mi te-apropii...

Și 'n joc nebun pornim lipiți de-olaltă,
Și stau năucii de-atîta bucurie
Sătenii 'n loc și par'că reinvie
Și-albastrul cer și ride lin și saltă.

Iar soarele uimit cărarea-și lasă
Și ne cuprinde 'n raza-i aurie
Ne prinde 'n lanțuri, plin de veselie
Ți-așează 'n cap beteală de mireasă.

Și toți și toate cîntă, te 'mpresoară...
Te preamărim, iar tu mă prinzi în brață.
Eu te sărut nebun pe ochi, pe față
Și îmi pari căzută din povești fecioară!

Dar nu știu pentru ce să plîng îmi vine,
Cînd aste toate le trăiesc și-i soare...

Tresar din somn, visaiu o sărbătoare.

(1903. Brașov).

Eugen Vlad.

NENOROC . . .

Se făcuse obicei; seara n'apuca se bată ceasul de nouă-ori și eram adunați toți la masa cea lungă din fundul unei cafenele de pe calea Victoriei. Și vorbe și minciuni și glume și critice și discuții înfocate și ris... și de toate. Pe la douăsprezece, pe la unu, o luam apoi fie-care în câte-o parte ca să ne întrunim a două zi cu sacul și mai plin și cu mai multă poftă de vorbă.

De vre-o câte-va seri venia între noi și un artist dramatic, cunoscut vechiu, fost coleg de școală și... băiat bun. Ne povestea o mulțime de comedii, de farse și de întâmplări ciudate din viața de culise.

Terminase conservatorul cu succes mare, dar u'avu norocul să obție un angajament la Teatrul Național. De alt-fel soartea asta au mai îndurat-o și alții; când s'au dus la directorul cu petiția li s'a răspuns: nu e loc!... Ce era să faci Rodeanu? Era prea inteligent ca să nu vadă că va fi perduț, dacă va apuca calea provinciei. La noi așa-e; ori ești actor la Național în Capitală, ori te lași de artă. Ca să pleci în provincie însemnează să te omori singur, dacă ai nenorocirea să fi puțin mai simțitor decât alții. Las' că nici la Național nu ești în sinul lui Avram, dar — vorba ceea — dintre două rele l-alegi pe cel mai bun.

*

L-am întâlnit într-o duminică ducându-se la biserică la Dna Balașa. Imi spuse că s'a lăsat de artă și a intrat funcționar la ministerul de culte. Era bine îmbrăcat și ras la mustăți.

Peste cinci ani l-am întâlnit la Turnu-Măgurele într-o trupă de teatru. Am rămas incremenit, când l-am văzut.

«N'am avut putere, mon chère, să mă las de meseria asta. Ori-cum... e frumoasă. Am dat dracului și minister și tot și într-o bună dimineață am luat-o rasna. Ce era să fac? Nu mai aveam odihnă...»

Am tras un chef de bună întâlnire.

După doi ani iată-l la București. Cu hainele tocite, plictisit și sărac. Iși păstrase acel «ce» caracteristic în vorbă care se observa mai cu seamă când vorbea de necazurile lui; era o

bătăe de joc delicată și de multe-ori înduioșătoare.

— De ce umbli așa neras? — îl întreabai odată și el îmi răspunse zimbînd:

«Imi jelesc norocul prietene!»

Acum se împlinea două luni și mai bine de-cînd n'avea angajament și ducea o viață... Ziua sta toată vremea prin bibliotecă și seara se grăbia să fie cel dintîi la locul de întîlnire.

Intr'o seară — urla viscolul afară de credeai ca se prăpădește lumea — din vorbă în vorbă dl X., critic teatral recunoscut, zice:

«Mai Rodene, de ce nu te faci tu gazetar?»

Toți găsiră ideea admirabilă, fiind-că toți îl știu pe Rodeanu de-un om cetit, cu mult bun simț și nu tocmai greoi în purtarea condeiului.

«Așa-e! ziseră vre-o cîți-va, de ce nu te faci gazetar?»

Rodeanu începu să zimbească și după-ce se uită la toți, zise:

«N'am noroc, băeți!»

Privirile noastre se îndreptară toate întrebătoare spre dînsul.

«Mă faceți să vă povestesc lucruri cari n'ar mai trebui desgropate, dar să vedeți numai nenorocul dracului!»

— După ce văzui că nu e rost de vre-un angajament la Teatrul Național, stam așa cum stă drumetului străin la încrucișarea drumurilor. Intr'o zi vorbiți cu F., redactorul dela «Lumina» și mă rugă să-i scriu Cronică teatrale. Bună idee. Iau o carte de liberă intrare la teatru și în fie-care seară mă înființez la locul meu, rîndul 21 4-lea, cap de banc). Trecuse o săptămînă și mai bine de cînd eram critic teatral, dar nu scrisesem încă nimic. Așteptam, să cunosc actorii mai bine, să-i văd în mai multe roluri, să-i compar, să-i pătrund, în fine să pot scrie ceva de seamă.

Tocmai pe vremea asta «Suspînul» gazeta decadenților purta campania, celebra campanie în contra artistei Ciuculeaski, v'aduceți aminte! Se scrisese vre-o două articole fulgerătoare la adresa ei, în cari din «păiață» n'o mai scotea. Eu nu știam nimic... dar nimic despre asta.

Intr'o seară la un antr'act mă duc pe scenă, se juca două orfane. De, eram eritic și eu, și

trebiua să cunosc tot. Mă duc pe scenă. Aici dau de Marioara, eleva din conservator. Să 'nvirtea și ea pe-acolo ca un fluture. Vorbesc puțin cu ea și numai vine Ciuculeasca. Și-o chiamă, se departează puțin de mine și... n'o auz pe Marioară...

«E criticul teatral dela...» și fugi repede. Atunci Ciuculeasca să apropie zimbid de mine.

«D-voastră sunteți criticul dela...»

Nici n'asteptai să zică dela care gazetă și mîndru i tăiai vorba:

«Da... eu sînt, sărut mîna, eu sînt...»

«Aaa!... Dta ești!»

«Eu, sărut mîna».

«Ași vrea să vorbesc ceva cu dta» îmi zise, și-avea, mă, un zimbet pe buze, avea un zimbet... Cum nu mai văzusem și nici n'am mai văzut... «Te rog vino puțin!»

Și mă duce, domnule, într'un colț întunecat și tam-nisam îmi arde două palme de să mă bată Dzeu...

«Paiată, ai? Să mai poftești și mine!...» îmi zise și plecă.

Mă luase drept criticul dela «Suspînul». A două zi mi-am dat dimisia din gazetărie.

*

Altă-dată. Ședeam în strada Crinului. Peste drum ședeau... nu știu cine, dar la fereastră era tot-deauna o femeie în vîrstă... ca să nu fie bătrînă, urită, — dar antipatică. Și-mi facea curte, pe onoarea mea. Ce zimbete, ce bezele, ce priviri să mori nu alt ceva. Într'o zi se retrase puțin din fereastră și puindu-și mînile după cap să uită găleş la mine și s'alinta ca o fată mare și-și închidea ochii și se întindea de-mi era frică că i se destramă oasele. Insfîrșit mă iubea puiculița...

Pre vremea aceea mă rugase ăștia dela Lumina să le fac un extras de ce zice Schopenhauer despre femeie. Tocmai sfîrșisem articolul și eram vesel de felul cum mi-a reușit. Mă scol dela masă și-mi arunc ochii pe fereastră. Simpatia era acolo. Atunci nu știu cum mi-a venit în minte să-i fac o scrisoare, o declarație nebună. Ideea mi s'a părut minunată și fără să mă mai gîndesc mă pusei pe scris:

Ingerașule, de cînd ți-am văzut ochii nu mai pot să dorm. Ași vrea să fiu cațelușul pe care îl desmierzi toată ziua... și așa mai de-

parte. Am iscălit: visaviul tău. Am chemat un comisioner, i-am dat scrisoarea și articolul din Schopenhauer să le ducă de-odată:

- «Uite asta, du-o vis-à-vis la coana Zinca, uite-o... — și i-o arătați pe fereastră — și ceastă-laltă la redacție la Lumina în str. Clementia.

Eram într'o veselie nespūsă. Articol făcut. Coana Zinca cucerită...

Peste-un ceas mă duc la redacția Lumina. Întru mîndru în sala cea mare, și în loc de felicitări mă primesc toți cu un rîs homeric.

Ce se întîmplase? Comisionarul schimbase scrisorile, era ușor cum nu era adresa pe nici una și plicurile de aceeași mărime. Declarația o adusesse la redacție și articol la coana Zinca. Frumos sună, ai? Schopenhauer și coana Zinca! Ce era de făcut? Articolul trebuia să apară a doua zi dimineața. M'am dus în persoană la coana Zinca. Credeți că mi l-a dat? Vorbă să fie. Să fi văzut vorbe, să fi văzut lingușeli: Că are să-l păstreze pînă la moarte, că pentru că scrisul meu e sfînt, că dac'oî muri să mi-l pue la căpătăi și cite si mai cite:

«Dar îmi trebuie la gazetă cocoana, nu înțelegi dta?» Ași nici n'auzea, nu voia să mă audă.

«Cocoană!...»

«Bibicule, nu te supera pușule, stai ici, ici lîngă mine stai să-ți...»

Dacă ași fi mai stat... i-ași fi dat cu ceva în cap; am plecat.

Am trimis la redacție o cartă de vizită: nu-i articol!

*

Altădată. Eram într'un turneu prin provincie cu o artistă de-aici dela Național. Noi i ziceam diva. În trupă era și o elevă de conservator, luată anume pentru rolurile de naive. Avea un talent mare pentru rolurile acestea mai ales că și în realitate era tot așa. Și i ședeau și bine; n'avea mai mult de 15 ani.

Ne-am înprietinit dela început și la hotel era mai tot-de-una la mine în cameră. Și îmi roscolia prin cărți, prin geamantan, prin buzunare, tot căuta, tot... i placea ei așa. Cîte-odată mă superăm și-o dădeam afară. Peste 10 minute numai ce-o vedeai că deschide puțin ușa și întreaba: pot să vin?...

Ce să-i răspunzi? Vino! și venea.

Dacă eram lungit pe canapea venia lângă mine să juca cu părul meu și mă ruga s'o iert. Era chip să te superi pe-o fetiță ca asta?

Odată la o repetiție generală, — nu mi-aduc aminte la ce piesă — ședeam pe scenă de vorbă cu diva. Marioară sta la ciți-va pași de noi și tragea urechia. Noi vorbiam despre iubire, despre viață, despre... în fine era o conversație animată și plină de alusii. Marioara ascultînd rupea fașii din tablele caetului și le arunca pe jos.

«De ce rupi Marioară?»

Ea îmi răspunse înțepată:

«Imi place să rup». Și și-a rupt amîndouă scoarțele caetului.

O suviță de păr i cădea divei mereu pe frunte. Eu scosei din busunarul de sus al vestei o oglingioară și i-o țineam dinainte. Marioara îmi ceru mai apoi oglingioara și-o aruncă de podele. Simptome de gelosie.

A două zi mă întreba dacă o iubesc pe diva. Și chiar în vremea aceea primii o telegramă dela București, dela redacția Luminei:

«Trimete ceva despre turneu. Imediat. Ne faci mare serviciu». Imi luai hîrtie — și plecai să scriu în cafenea. Acasă nu era chip, cu dracul ăsta de fată.

«Peste două ceasuri să știi că vin și eu. Să mi areți și mie...» Abia i-am auzit vorbele resunînd pe coridorul hotelului.

Am scris vre-o două-sprezece quarturi. Era o apreciere din punct de vedere psihologic al felului de-a interpreta al divei.

Cînd veni Marioara eram gata cu scrisul. Par'c'o văd acum: Luă manuscrisul și citi. Eu mă gîndiam la bucuria ce le-o voi face prietenilor dela Lumina.

La un moment... un fișit de hîrtii... și — o izbucnire de plîns. Mă uit bine și... îmi rupsesse în bucățele toate filele. La început am vrut s'o bat și în urmă... stam zapăcit uitîndu-mă la ea. Printre sughituri îmi spuse:

«Ce-ai tu să scrii despre ea? Ce-ai tu s'o lauzi, ce-ai cu ea?»

«Dar n'am scris decît adevărul», îngînai eu.

«Da, adevărul... dar nu tu, lasă să scrie altul, tu nu trebuie să scrii despre ea. Altul să scrie...» și mă uitem, cum i curgeau lacrimile pe obraz...

...Și pe urmă?... întrebară cu toți.

«Pe urmă?... Ce-a fost, pe urmă a fost prea frumos ca să se spună...»

Un singur lucru am vrut să vă dovedesc: că nu mi-e dat mie să mă fac gazetar. Nenoroc și pace!»...

Era tîrziu. Ne-am despărțit ca să ne întrunim a doua zi cu sacul și mai plin și cu și mai multă poftă de vorbă.

—v.

Despărțire.

Mor azi zimbelele mele,
Moare 'ntreagă vraja firii,
În paharul din fereastră
Mor la noapte trandafirii.

Sopotul foii de mură
No să mai trăiască încă.
— Astă-zi moare înjelesul
Cîntecelor din tilincă.

Mor poveștile în pragul
Noptilor la șezătoare,
Moare-o stea 'n albastrul mării
Și iubirea noastră moare.

— Eu rămîn să Țes statornic
Cîntecul de îngropare:
Zilelor de săptămină,
Zilelor de sărbătoare...

Octavian.

TABLA DELA LUGOJ.

Astă primăvară abia sosisem din Paris, cînd m'am și trezit cu o copie de pe tabla dela Lugoș, trimisă de frate-meu la rugarea dlui Bejan. Deja atunci se vedea că ar fi veche deși frate-meu a fost de părere contrară. Am cetit-o și am arătat-o la ciți-va prietini, apoi a rămas la unul. Neimportanța ei pe de o parte și ocupațiunea pe de alta, nu m'a îngăduit să pot răspunde dlor dela Lugoș. Acum abia vin a spune ceva în această privință. Să cheltuim pentru reproducere nu e de nevoie. Întreaga tablă nu-i vrednică de atîta laudă și vorbă cită s'a pierdut pentru ea. Nu-s de loc învoit cu părerile propuse de dl Bejan și cu cele susținute de dl dr. V. Branisce în *Drapelul* numerii 124—126. În momentul cînd scriu aceste vorbe îmi aduce poșta acești articoli reproduși într'o broșură cit se poate de elegantă. Dl Branisce îmi scrie în dedicație «sub condiția să o — scarmene dela roată —». I mulțumesc din inimă pentru atențiune și-l rog să nu se supere că las «scărmănarea» să se tipărească în «*Luceafărul*» din Bpesta, fiind-că puseseră de mai nainte monopol pe răspuns. (? Red.) Broșura dlui Branisce cuprinde 98 pagini. Voîu mîneca în expunerea părerii mele dela broșură. Ar trebui să dispui de o forță foarte mare de sugestiune ca să convingî pe cei de altă părere. Dar suntem toți oameni mari și așa spunerea părerii, de și e contrară, în mod prietenesc va avea leacul dorit. Dacă d. Branisce pe lîngă forța dsale imaginativă și spiritul de combinație se folosia de alte mijloace ajungea cu totul la altă credință. Tabla dela Lugoș nu e de loc veche. Vechimea ei abia poate duce pînă în secolul XVII ori XVIII. Cuprinsul ei e un text apocrif de o valoare secundară. Dacă hazardul superstițiilor ni l'a păstrat să nu ne lăsăm prinși de slăbiciune și să hazardăm păreri în știință. Adevărul științific are o simplă logică a cărei cheie e pilită din oțel și nu turnată după forma lucrurilor trecătoare. Mă mir ce specialiști au putut instrua pe dl Bejan într'un mod atît de curios.

Ași da părerea desăvîrșit asupra unui text apocrif, a cărui an e ascuns în niște semne criptice e greu de făcut. Observ din capul locului că acele semne, de cari se crede că spun anul, sînt secrete și lucrul acesta își are cheia

sa. Nu merge nici aici fantazia ci obișnuința felului de a scrie. Prin urmare numai logic poate fi că anul e explicat de toți comentarii fals.

Textul Tablei dela Lugoș face o mică parte într'o variantă a unui text apocrif, care se poate vedea în întregime în «Pamjatniki otrečennoj russkoj literatury» adunate și publicate de Nicolae Tihonravov în Sanct Petersburg la 1863 pe paginile 339—344 sub titlul «Semidesjat imen bogu». Despre original spune Tihonravov: «iz skoropis sbornika, prinadlezavșago Iosifovu Volokolamskomu Monastyrju, nyně Moskov. Duhovn. Akadem. XVI—XVII vėka, No 181/554 l. 292—297». Cum vedem textul a ajuns din mănăstire la academia teologică din Moskva și e abia din suta XVI—XVII. Textul acesta e complet, e într'o redacție rusească și de tot recent. Textul de pe tabla dela Lugoș e necomplet cit se poate de manc în scriere, dovadă că sculptorul n'a știut limba slavă. Nu e paleoslavlic de loc, ci o redacție slavă meridională, un amestec sîrbesc-bulgăresc plin de erori și a luce mult la limba dacoslovenică, cum avem noi obișnuința de a vorbi în slavistică. De *rune* ori *răvașe* nu e permis de vorbit. A scormoni din cenușa neștiinței teze fără suflet, fără corp, cum e explicarea scrierii la Romîni de dl Sbiera, e greșit și chiar ridicol. Har Domnului, sîntem destul de bine informați asupra scrierii Slavilor și tot-deodată cunoaștem și grafia la Romîni. N'avem de loc lipsă să luăm informații nu de tot limpezi dela entrepriza de cărți didactice Adamescu-Dragomirescu și Rădulescu-Pogoneanu și apoi din Faulmann. Chestiunea scrierii posedă o literatură bogată. Pentru Slavi avem informații bogate în lucrările făcute de Dobner, Dobrowský, Kopitar, Šafarik, Hanuš, Miklosich, Leskin, Geitler, Jagić, Vondrak etc. Pentru Romîni păreri serioase, peste cele-lalte trecem, avem la Hajdău și apoi încrucișarea dintre părerile dlor Bogdan și Bărbulescu.

Tabla dela Lugoș e o matrice de tipar. Că nu s'au văzut urme de negreală pe dealul și în valea literilor e cit se poate de natural, căci de sigur nu odată a fost spălată de superstițioșii posesori. Nu-i vorba nici de epocă de aur, nici de o parte de lemn o cruce sfîntă, ci

de un mijloc de câștig, de exploatare a prostiei mulțimei superstițioase. De sigur multe exemple s'au tipărit de pe ea și s'au lăsat în masa poporului, care avea, are și va avea tot-deauna, dacă nu scuturăm murdăria neculturii de pe sufletele noastre, mai mare frică de dracul decît de persecuțiunile oamenilor, fie apoi numiți păgîni ori calvinii etc. Se vede că au fost mulți draci prin Bănat de a fost lipsă să amestece printre sfinții ortodocși și detaluri catolice. Bietul de sfîntul Aron e făcut după două mode, odată bizantină, altă dată catolică. De altminteri e de observat că sfinții aceștia au puțină putere asupra dracilor. Pot să greșesc în punctul acesta. Dar după cum am văzut și alte mijloace de scos dracii, am întîlnit acolo alți sfinți. Se practică și se mai face și azi de unii preoți, cari abuzează de darul lor creștinesc, făcînd bani cu diferite șiretlicuri apocrife, folosirea unui briu plin de rugăciuni. Cu briul acesta se scoteau dracii din oameni, cari sufereau de un sentiment maladiv religios. Se ceteau rugăciunile de pe briu — natural pe lîngă un honorar gras — și apoi se încingea robul ori roaba lui Dzeu cu el. Cît îl ținea încins nu știu. Briul care se află în posesiunea mea e făcut la 1840 în Rakita. Se cetește greu numele scriitorului și luna. Posibil că se vindeau și briile ca și copiile tipografice de pe Tabla dela Lugoj. Ar fi bine ca vre-un preot bătrîn să ne dea informații despre această industrie apocrifă.

Briul meu e lung de 160 cm. și lat de 10·5 cm. Pe el se află rugăciunea crucii, rugăciunea a 72 nume a lui Isus Christos, evangelia de la Matei, pînă aici e ca și tabla de la Lugoj, mai departe avem pe briu rugăciunea Născătoarei de Dzeu, rugăciunea Dluî nostru Isus Christos, rugăciunea cătră sfinții îngeri, rugăciunea lui Ioan botezătorul, rugăciunea spre duhul cel necurat, rugăciunea Dluî nostru Isus Christos și o ultimă rugăciune a lui Christos Dzeu. De cîte-ori s'a cetit briul acesta nainte de a înfășura bolnavul, iar nu pot ști. Exemplarul meu a umblat mult căci e tare folosit. Tabla de la Lugoj e în două limbi, posibil, să-î măriască leacul. A trăbuit să-î cetiască și slovenește, căci rominește a fost prea puțin. Locul gol, despre care crede dl Braniște că a ascuns numele sculptorului, n'a servit decît să se scrie pe foia tipărită numele posesorului, care a cumparat-o de la duhovnicul ce făcea negoț cu rugăciunile

despre scoaterea dracilor. Unde stă scris: «datu-s'au această sfîntă cruce cu 72 nume a lu Christos» nu de robul, cum crede dl Braniște, ci robului *lu* Dzeu N. N., care a plătit-o bine. Tabla aceasta n'a putut face nici odată parte dintro cruce de la marginea drumului cum crede dl Branisce. E cît se poate de natural că partea slavă s'a folosit de matrice la tipar. Partea rominească cu sfinții e și mai tinără — după apariție — decît mijlocul. De unde și cum a ajuns la Lugoj e alta întrebare. Limba din textul rominesc e și mai tinără decît textul slav cît se poate ciungărit. De ce se zidește așa palat fantastic de teorii în aer? Pentru ce atîta îmbulzală de vorbe în espunerea părerii dluî Bejan? Doar lucrurile acele le cunoaștem și noi. Știința nu e aceea a grămădi într-un magazin cunoștințe de-a valma. Pe ce motiv să fie sculptorul, mai bine tipograful, de origine bănățeană și apoi tocmai călugăr. Unde sunt motivele? Am trecut astăzi peste copilăriile cu răvașele. Au suferit de această boală și slavii. Trebuie să arătăm că suntem mai maturi. Suntem toți prietini, dar apoi rid străinii de copilăriile noastre. De ce să dăm ansă la diferite critici sociale?

Are și filologia un metod. Paleografia e contra *runelor*, și e contra veacului în care s'a scris sau s'a sculptat tabla de la Lugoj. Felul de grafie de pe tabla de la Lugoj nu poate fi din veacul al XV-lea. Critica istorică și filologică ne arată la evidență că limba romină din secolul al XV-lea a fost cu totul alta. Și e chiar de observat, că textele apocrife, deși sunt făcute pentru popor și nu pentru biserică, în cazul de față nu ne dovedesc nimic. Dacă sfinții de pe tablă erau sculptați tot în acelaș timp cu textul slavon și erau meniți pentru prima parte din acest amestec, ce de sigur a fost odată matrice de tipar, ar avea și înscipțiile de la dreapta la stînga. Ductul scrierii de la dreapta n'are să ne facă de loc bătaie de cap, căci așa se fac toate matricele. În ce privește sfinții eu nu văd nici un «talent superior» în sculptura de pe tablă. Unde e «corectitatea liniilor și mișcării», unde e «perspectiva» și «umbra», doar în gurele strimbe a sfinților, sfinții apoi nu se fac vorbind. Posibil ca tipărirea ori mai bine zis reproducerea de pe tabla ce mi-a fost trimisă mie să nu fie fidelă. În tot cazul eu nu văd nici acum «un monument de sculptură în lemn». Rog pe

di Branisce să frunzăriască Bibliografia română din vremea veche editată pe spesele Academiei de dnii Bianu și Hodoș. Va afla acolo clișee xilografice de mai mare valoare. Arta bizantină e studiată foarte bine de specialiști. Avem azi chiar un cult deosebit pentru orient. Madonele cele catolice cu forme grase primesc sub penelul artistic a lui Bouguereau pe lângă iubirea de mamă puterea într'un chip neobicinuit de expresiv de a consola pe cei nemângăiați. Orientul atrage azi lumea. Apusul și-a isprăvit secretele.

Se spune că autorul acestei table numai un Bănătan poate fi, fiindcă se întâlnește de câteva ori *lu* în loc de *lui*. După această logică ar putea fi chiar istroromîn. Înțelesul verbului *lega* egalizat cu *răolvasni* a cetii asupra cuiva și mestecat cu anatemizarea nu se poate îngădui. Nici odată sub împejurările de față forma «legu-te» nu poate fi derivată de la *legere* = cetire. Flexiunea verbală în romînă e foarte conservativă, dar apoi tocmai așa de mistică nu e. Dacă a *dezlega* din limba vrăjitorului vine dela *ligare* cu prefixul romînesc, de ce apoi să nu fie și primul tot de acea origine. Ca să poți *dezlega* pe unul trebuie să fie *legat* și nu *legut* ori *les*. Farmecele își au limba lor la toate popoarele. Și apoi e cît se poate de logic ca se sintetizeze aceste cuvinte noțiunii culese din fapte fizice. E de-ajuns a studia sufletul și suferințele unui îndrăgostit să nu luăm chiar pe unul fărămecat și să ne convingem că e *legat* și împedat în libertatea acțiunilor lui fie de natură fizică ori psihică. Că acum într'un dialect forma

și înțelesul se diferențiază, aceasta e un fapt de natură secundară.

Vorba să ne resumăm privirile. N'am pretenția, dar mai cu samă voință de a scărmana comentarea tablei de la Lugoși cu peria deasă, am făcut-o numai cu cea rară. Rog prietenește pe dnii Branisce și Bejan să se opriască de la combinațiuni iluzorice, să nu clădească teorii pe cunoștințe false și să nu mai creadă ca tabla de la Lugoși e primul monument literar romîn de o «supremă importanță». Nu voesc să le analizez toate părțile corpului comunicatului literar, ar fi multe de zis. Considerații de stimă și prietenie mă opresc. Un text apocrif cît se poate de cuingărit n'are atîta valoare ca să resculăm lumea. Observ în treacăt că ce dînșii consideră de față e după moda slavă dos, și întors. După noi ortodocșii, Dnul Isus Christos e mai mult decît maica preacurată. Vechimea tablei e abia din suta a XVII—XVIII-a și nu a XV-a. Limba romînească: evangelia și rugăciunea crucii nu e din suta a XV-a, ea e probabil adăugată, cînd tabla — înstrăinată fiind din fabrica de rugăciuni pentru scoterea dracilor — a ajuns la loc sigur. Pe față după cum e și 'n monumentul din cartea rusască citată mai sus, stă scris că cine o poartă cu sine, va fi curățit și mîntuit de tot răul. De aici apoi s'a dezvoltat brîul de care am pomenit în decursul acestui articol, care era și mai ușor de purtat. E cît se poate de natural că o foită se poate duce mai ușor cu sine decît o tablă. Aici e tot secretul.

Viena, la 6 Dec. 1903.

Iosif Popovici.

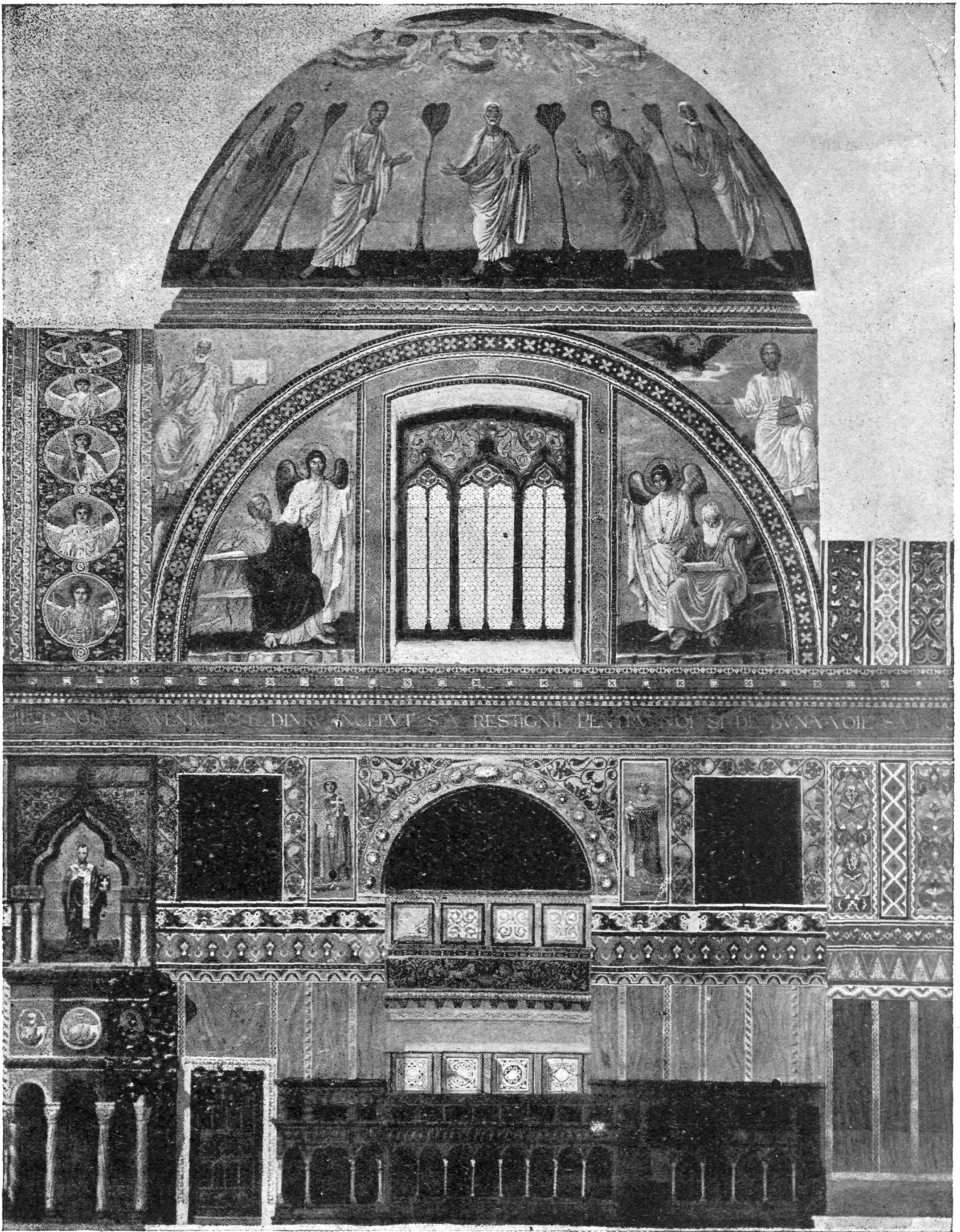
SINGUR.

Bolnăvit de doruri multe
În geam moare-mi busuîocul...
— Ni s'a dus în altă țară,
Amîndurora norocul

Și grădina stă pustie,
Lăcrămînd se stînge macul,
Văduvit de fluturi galbeni
Și de mina ta săracul...

Purtătorii seninii de grijă,
Unde sinteți ochii căprui:
Neplivită-îi buruiiană
Celor patru cărării!...

Nic. Otavă.

Octavian Smighelschi: (Planul ~~capelei~~^{si} iconostasului ~~si~~ mănăstirii din Blaj.)

CONFETTI.

V.

După luptele politice, frumoase și înălțătoare de prin anii 1892—93, — știm cu toții — a urmat o lincezire, o putrezire de simțeminte. Din sinul tinerimii abea au rămas neatinși de boala vremii vre-o doi-trei idealisti, cari s'au că trecut granița, sau că se poticniră în legile neomenoase și au fost închiși la Seghedin. Cei dintii, văzind neîndurata nepăsare ce s'a stăpinit peste inimile nenorociților contimporani, s'au așezat în țară și ne-au uitat. Cei rămași să pătimească temniță pentru neam și pentru iubirea lor față de acest neam nenorocit, iubire aprinsă care nu-i lăsa în nelucrare, s'au descurajat, au căzut zdrobiți în lipsa de sprijinul celor-lalți, a contimporanilor ruginiți la inimă și la minte. Acești contimporani, domnișorii manierați, nu s'au îndeletnicit nici atunci (ca și azi) cu alt-ceva de cât cu batjocorirea, satirizarea stupidă a celor buni și curagioși. În neghina acestora s'a potopit griul curat și azi e plină inteligența noastră de *grăsunii* sceptici, nepăsători, nerecunoscători, intriganți, lași, stupizi și cîrtitori.

Fiind-că aceste figuri triste s'au înmulțit prea mult (bijbăe prin cafenelele Sibiiului și Brașovului, mai ales), li s'a dat numele semnificativ: *classa grăsunilor*, adică tagma acelora cari nu fac nimic decît împiedecă pe acei ce voesc să facă ceva. Cu observații, cu șicanări malițioase, desiluzionează pe cei buni. Oamenii «*sublimi în avîntul lor spre pine*», vorba dlui Iorga. — «*Mici de inimă, mari de patimă*», cum zice Eminescu. — «*Grăsunii*», cum le zicem noi. Din clasa acestor feți ai rușinei mi-am luat subiectul pentru Confetti nr. V.

La cafenea joacă calabrias împreună, zi de zi, patru doctori romîni, tineri de mare speranță: dr. *Nyil*, dr. *Csá*, dr. *Hois* și dr. *Bir*.

Dr. *Nyil* e figură expresivă de «*grăsun*» Singurul lui merit e că n'a cetit în vieață nimic, apoi că e cel mai fără maniere între toți, om de ceartă și cel mai bun jucător de cărți. Are 26 ani și 116 chile.

Dr. *Csá* are figură de sobol, aproape condiționat pe dr. *Nyil*, fiind-că să teme de el. Singurul lui merit e că nu dă nimic pe politică. Are 25 ani și 47 chile.

Dr. *Hois* e mai specializat. El condamnă cu pathos politica noastră, e un economist și materialist încarnat, iar meritul lui de frunte e că vorbește slab romînește și nu știe ceti și scrie în limba mamei lui. Are 28 ani și 100 chile.

Dr. *Bir*, el n'are merite. Dacă i-ai da o palmă, — ar zîmbi. Face burtă și joacă, zi de zi, calabrias. Are 28 ani și 100 chile.

Eu ceteam desbaterile din parlament și discuțiile politice. La masa vecină jucau calabrias: dr. *Nyil*, dr. *Csá*, dr. *Hois* și dr. *Bir*. — Cînd am sfîrșit cetitul, mi-a atras atenția conversația lor, care o reproduc fără comentariu, pe cum urmează:

Dr. *Csá*: (împarte cărțile): Ambo.

Dr. *Nyil*: (mînios): Binye, binye. Porceștye numa înaintye, că mintyen țoi spunye cityeva.

Dr. *Csá*: Mai dă-te dracului! Fac și eu un ambo și ție ții și ciudă.

Dr. *Nyil*: Ba ciudă la dracu să tye ducă.

Dr. *Bir*: Mai tăceți odată! (Își pune în ordine cărțile.)

Dr. *Hois*: Mă, auzitați că Vlad a fost ales deputat? Terț contra.

Dr. *Nyil*: Recontra. Béla-cassa. Tye învăț, io! Ce zici dze Vlad? Vlad deputat? Apoi să nu rizi? — Cînd? Undje?

Dr. *Csá*: Și eu mi-am făcut cruce. Mi-se pare acum de vre-o două săptămîni a fost alegerea, ci-că la Dobra. Așa spunea Duțu, știi, sobolul acela, prostul acela, care tot cu nasu 'n gazete stă. Zice că s'a scris și în foaie la timpul său.

Dr. *Hois*: Gazetele? Cine mai are timp și de gazete?

Dr. *Bir*: Mai lăsați poveștile! Vezi că ai eșit cu «roșu», în loc de «dibă».

Dr. *Csá*: Da, unde-î Dorbra aia?

Dr. *Nyil*: Dracu s'o ducă de zăciță. Mi-o prins'o porcu ăsta de dr. *Hois*. — Dobra? Dobra unde-î? Nu-ștyu. Dye bu ășamă în Bihor, că numa acolo a dat dye nyiștye proștyi.

Dr. *Hois*: Asta iera ambiția lui. Nu io fost destulă plata la «Ardeleana». Acum și diurne ca deputat. Vai de biata nație cînd oameni de aceștia îi fac politica. (Jocul să sfîrșește.)

Dr. *Nyil*: Mai dă-l dracului. — Cît ai? Io 86. Am nyiruit. Adă banyi! Guba!

Dr. *Btr*: (mestecînd:) Nu mai gătați cu politica? Nu puteți vorbi alte prostii?

Dr. *Csá*: Da lasă să mai știm și noi ce-î cu politica Romînilor... Ia vezi, am auzit că ministrul de răzbel Széll ar fi căzut... și voi nu știți nimic...

Dr. *Nyil*: Par'că noi tot cu prostii dye ălea avem treabă. Uitye aici: Quart, vannak, cassa, contra! Amu, — fire-ați ai dracului. (Joacă vehement.)

Dr. *Csá*: Eu pierd deja 8 zloți, Șcandal!

Dr. *Hois*: Io patru.

Dr. *Nyil*: Nu impoartă. Cît am beut? 10 sticle? Eu plătesc una. 2 zloți și pace.

Dr. *Hois*: Eu plătesc trei de bucurie că am scăpat de un șarlatan. Închipueșteți, — știți pe martyrul acela, pe prostul acela, pe Niculescu, vine la mine cu o listă, să cumpăr cărți. Mi se pare cu un volum de poezii de-a lui Coșbuc... Îmi spunea nătărăul că la noi e apatie, că nu cumpără oamenii cărți, să cumpăr deci eu;... auzi prostul! Să dau eu banii mei scumpi, cîști-gați cu sudoarea mea pe o carte cu prostii, ca să se îngrășe din ei un amărit de poet. — Și cei mai mult, l-am prins cu minciuna. El vindea poeziile lui Coșbuc, și pe cît știu, Coșbuc a murit de mult. Șarlatan. L-am refusat însă cu politețe.

Dr. *Nyil*: Eu îl loveam în cap, prostu dye

iel. Să vie iel cu prostii dye ălea. Ce credye iel dyespre noi? — Hahaha!

Dr. *Csá*: Nu te năcăji frate Nyil. În ziua de azi trebuie să te obicinuești cu înconveniențe de aceste. Azi e plină lumea de martyri, de poeți, de gazetari, cari toți vorbesc de neam și de literatură. Ei zic că lucrează pentru neam și pe noi ne condamnă. Pe urmă tot la noi vin să cerșească.

Dr. *Nyil*: Să vină numai la minye. Io nu pricep gluma.

Dr. *Bir*: Tăceți odată mă! De nu lăsați politica la dracu, eu nu mai joc cu voi. Ha! luați, eu joc la roșu. Zic «terț». Am «vannak», «trul» și «cassa».

Dr. *Hois*: Drept ai, frate Bir. Lăsăm politica pe seame proștilor! Dubă!

* * *

Simțeam că o să mi-se facă rău. Am plătit și am ieșit la aer. M'a cuprins o înduioșare, gîndind la soarta neamului meu, care așteaptă înbunătățirea dela inteligența asta, copleșită de «grăsuni».

Înzădar, azi trăim era «grăsunilor». Iar voi, oameni de caracter, idealisti, iubitori de neam și de literatura lui, ascundeți-vă și plîngeți! — Va trece timp pînă vom scăpa de «grăsuni».

Turda, Novembre 1903.

Sirius.

CÎNTECE.

I.

*Cînd te salți ușoară 'n horă
Mintea tu mi-o fură Marie
Și-ași voi să fiu atuncea
Fluturașul de pe ile,*

*Cînd se uită lumea toată
Cum joci tu — și-ți șade bine —
Eu uitînd de toată lumea
Să mă uit în sîn la tine.*

II.

*Vîntul a aflat pe semne
Că eu stau cu draga 'n casă
Și-a venit și el, drumețul
Să s'așeze după masă.*

*Dar cînd mi-a văzut iubita
A clipit mirat din geană
Și-a fugit să spue lumii
C'a 'nviat o Cosinzeană.*

Z. BÎRSAN.

VENEȚIA.

Traducere din Aug. PLATEN.

I.

*Ce farmec simți, când ziua adoarme în amurg,
Să stai privind la zborul gondolelor ușoare, —
Atuncea când laguna, oglindă încă 'n soare,
Veneția sărută cu apele-'l ce curg.*

*Și iată că privirea alunecă... privești
În nori cum se înalță biserici și palate,
Și cum, pe toată treapta Rialtului străbate
Fiorul care vine din piepturi omenești.*

*Un blînd popor acolo stă 'n liniștea lui sfîntă; —
Nici gînduri de mîhnire, nici ura nu'l frămîntă,
Nu turbură pe nimeni, de nimeni turburat.*

*Cînd luna fire de-aur resfiră pe lopeți,
El la San-Marc s'adună, și-ascultă exaltat
Povești reînviată prin graiu de cîntăreți!*

II.

*Veneți'-acum doarme în vise adîncită,
Și 'n jur arunează umbre din vremurile dus
Și mort, mort zace leul republicei apuse, —
Stau temnițele goale și fruntea li-e cernită*

*Și iată armăsari de-aramă, ce din spume
Pe turnul 'nalt săriră în vremile păgîne,
Ei nu mai sînt aceiași... vai! astăzi poartă fi
Învinși de corsicanul ce-a fost zdrobit o lună*

*Vai! cum te-ai stins în umbră popor de regi, tu,
Din marmoră zidit-ai palate peste mare,
Palate cari astăzi se spulberă în vînt.*

*Pe chipu-acestor oameni, mai vezi, ca o mină
Trăsurile mărețe a' fezelor străbune,
Săpate-adînc în piatră pe-al Dogilor morm*

III.

*Prin aerul ce pare abia că mai adie,
Ai crede că un veșnic și lung suspin pornește
Din sălile acelea ce moartea le 'nnegrește
Și 'n cari domneau, odată, dureri și veselie.*

*Veneția-: căzută! ea! care-a'nvins Eonii!
Norocul dus, de-acuma, în cale'-l nu mai vine!
Pustiu e portul! — astăzi corăbil prea puține
Ating' frumoasa Riva în care-au fost Scîlavonii!*

*O, cît erai de mîndră Veneție odată,
Cu aer de femeie și 'n aur vestmîntată,
Așa cum Veronese în visu-l te-a pictat...*

*Uimit azi stă poetul și 'n față te privește,
Un sfînt tribut de lacrimi Veneție-'ți plătește,
Tribut ce nici odată pe morți n'a înviat!*

Ludovic Daus.

CRONICA.

Viața studențească. *Viena.* În seara de 4 Decembre curent Societatea Romîna-jună a ținut o serată literară. Pe lângă un mare număr de studenți, colonia romînă din Viena a participat într'un număr destul de mare. Au fost și doi deputați din Bucovina. Presidentul Societații, dl Mihai Popovici, după-ce deschide ședința salutînd pe membrii coloniei romîne, citește o prea frumoasă conferință asupra frumosului în artă, vorbind despre arhitectură, sculptură, pictură, muzică și poezie. Conferința, foarte interesantă, a fost ascultată cu un viu interes. După aceea corul execută mai multe bucăți. Vine apoi dl Zaharia Birsan și declamă cu cunoscutu-l talent «Discursul lui Anloniu la uciderea lui Cesar». Aplause entusiaste și nesfîrșite a secerat tînărul artist, care, sperăm, că va deveni unul dintre cei dintîiu ai scenei romîne. Mai tîrziu a declamat și poezia «Regina Ostrogoșilor» de Coșbuc cu aceiași vervă și cu acelaș talent. Dl A. Forgaci la vioară, acompaniat de d-ra Lazar la pian, cîntă mai multe cîntece. Apoi iarăși corul execută mai multe bucăți. La această serată au participat și reprezentanții studențimei italiene. Unul dintre ei ține un înflăcărat discurs despre înfrățirea romîno-italiană și seceră numeroase aplause. După-ce vorbește un preot din Ardeal și presidentul Clubului romîn din Viena se încheie partea oficială a convenirei și urmează apoi partea veselă, petrecîndu-se în veselie pînă tîrziu noaptea.

Un asistent.

Dela Petru Maior. Seria conferințelor inaugurate a continuat-o dl C. Bucșan, vorbind despre «foițele noastre», în care justifică acest gen literar la noi și analizează activitatea cîtor-va foiletoniști de-ai noștri.

Duminecă în 13 Decembre nou, s'a ținut ședința festivă a societății, serbind amintirea metropolitului A. Șaguna. Președintele sîrguincios, Seb. Stanca a ținut în termîni bine gîndiți cuvîntul de deschidere, vorbind de A. Șaguna. Dl H. Petra-Petrescu a citit o conferință interesantă «Mama la poezii noștri», analizînd cu mult simț și dreaptă judecată mama lui Coșbuc, Vlahuță și Birsan. Dl A. Domide a citit o schiță din viața dela țară. Punctul de forță a fost orchestra condusă de isteșul măestru L. Domide, care a secerat aplause și bisuri pe-aci pe-aci nesfîrșite. S'au distins și soliștii L. Bohățel, A. Monția și V. Muntean, acompaniați la pian de dl Jorga. Inteligența romînă din Budapesta a fost reprezentată destul de bine și a rămas pe deplin satisfăcută de prestațiunile tinerimii. Vrednic de amintire e și simpaticul Al.

Zamurovici, care obicînuiește regulat să reprezinte studențimea sîrbă la adunările noastre.

* * *

Octavian Smigelschi. Sîmbătă seara, în 5 Decembre (nou), s'a deschis expoziția de iarnă a museului de arte decorative din Budapesta. Partea interesantă și cu totul nouă a acestei expoziții sunt tablourile dlu Smigelschi. Acest artist desăvîrșit, răsărit de-odată deus ex machina — cum zicea directorul școalei de arte decorative — din atmosfera modestă a provinciei a cucerit admirațiunea și interesul notabilităților cari în frunte cu Ministrul Cultelor și Instrucțiunii publice, Adalbert Berzeviczy și cu Ministrul de Comerț, Carol Hieronymi, au inaugurat deschiderea minunatei expoziții. În deosebire Ministrul Berzeviczy a știricit cu de-amănuntul, la învitarea cui s'au făcut planurile, cît timp va dura esecutarea, ce tehnică se va întrebuița; apoi s'a interesat de-aproape de studiile ce le-a făcut pictorul nostru și de soarta lui ca profesor de liceu, despărțindu-se de dînsul cu o vădită considerațiune, întrupată în cuvintele de adio: sper că ne vom mai întîlni de-acuma mai des. Directorul secției artistice din Ministerul Cultelor, contemplînd cu ochi pricepători, nu se putea mira în de-ajuns de forța și de monumentalitatea care transpiră impunător din operele măestrului și-și exprima părerea de rău că nu l-a cunoscut mai de vreme pentru a-i da prilej să împodobească una din basilicelelor cu tehnica-l puternică. Iuliu Pékár un scriitor tînăr maghiar, cu studii temeinice asupra întregii picturi bizantine — a scris chiar și niște foiletoane despre arta și viața bizantină — zicea că el cunoaște perfect toată pictura acestei școale dar în lucrările dlu Smigelschi găsește ceva nou, ceva particular, pe care i-ar plăcea s'o boteze *notă maghiară*.

Domnul Smigelschi și merită aceasta atențiune de care credem că nici ai noștri, cînd va fi vorba de zugrăviri bisericesti, nu-l vor lipsi.

Facem, credem, o plăcută surprindere publicului nostru, publicînd în numărul de față portretul artistului — lucrat de el însuși — și planul general al iconostasului și-al cupolei, precum și schița lui biografică:

Născut în 1866, luna Martie 9 (nou) în Ludo-

șul mare (comitatul Sibiu), din părinții Mihail și Ana. Tatăl artistului a fost un cinstit și iscusit notar în comuna Bungard și alte comune. Clasele primare și liceale le-a făcut în Sibiu, la școalele de stat, luînd bacalaureatul cu «eminență» în 1884. În timp de patru ani a urmat cursurile școlii «Országos mintarajiskola és rajztanár-képző» — școală de desemn pentru pregătirea profesorilor — din Budapesta, avînd de profesor pe renumitul pictor ungar Székely Bertalan. Aici a fost întotdeauna primul premiant, mai cu samă în compoziții ornamentale și portretistică. În 1890 fu numit profesor de desemn în Schemnitz, apoi în Ibașfalău (Erzsébetváros, comitatul Tîrnavei mici) unde se află și în prezent. Cunoștințele și educația artistică si le-a perfecționat prin dese și numeroase călătorii: Ca student a vizitat galeriile de pictură și muzeele din Viena și München. Ca profesor a studiat timp îndelungat monumentele celebre de artă bizantină din secolul VI-lea, VIII-lea și XII-lea aflătoare în Ravena, Firenze, Veneția etc. Cunoaște de-aproape stilul mănăstirilor din România, Argeș, Cozia, Tizmana, Turnu etc. și pictura tuturor bisericilor mai importante din Ardeal. Pînă acum a lucrat adese la biserică de la sate, contribuind prin aceasta la îndrumarea unei direcții de premenire în arta națională, a căruia perfecționare o are și astăzi ca țintă a activității sale.

Di Smighelschi merită cununa de lauri nu numai în pictura bisericească, ci și în cea profană. Aquarelele și tipurile de țărani lucrate de dsa, — cari probabil încă vor fi expuse aici în Budapesta — încă sunt dovezi puternice despre școala serioasă, pregătirea temeinică și talentul intensiv al pictorului de care suntem mîndrii că e odrasla neamului nostru.

Apel. Comitetul «Asociațiunii» face un călduros apel către publicul român, invitînd pe toți citii se interesează de înaintarea culturală a poporului nostru, să binevoiască a-și da obolul pentru înființarea «Muzeului istoric și etnografic al Romînilor din Ungaria și Transilvania», care dispune deja de frumoasa sumă de 100,000 cor. Fondul acesta însă nu acopere toate cheltuelile reclamate de zidirea și aranjarea corespunzătoare a falnicului monument național, care va împodobi încă în cursul anului 1904 orașul Sibiu. Ne înfrățim din inimă glasul cu cel al Apelului adresat de «Asociațiune», rugînd pe cetitorii noștri să nu-și cruțe sentimentele de jertfă pentru un scop de-o capitală importanță pentru adăpostirea mărturiilor culturale ale poporului nostru.

POȘTA REDACȚIEI.

«Tragedia Omului» fiind îmbulzeală de material, să va continua numai în numărul viitor.

Atunci vom da și răspunsurile.

A P A R E:	ABONAMENTUL:
În 1 și 15 a fie-cărei luni, stil nou.	Pe 1 an 10 cor., pe jumătate de an 5 cor.
Prețul unui exemplar 45 bani.	Pentru străinătate 1 an 15 franci
În România 60 bani.	

Șef-redactor:	Red.-resp.
ALEXANDRU CIURA.	OCTAVIAN GOGA.

Editura Tipografiei «Poporul Român».

REDACȚIA:	ADMINISTRAȚIA
Strada Zöldfa 13.	Strada Vörösmarty 60/a.

AVIS.

Sfîrșindu-se anul cu numărul de față, rugăm respectuos pe onorații restanțieri să binevoiască a-și achita abonamentul, fiind-că numărul prim de probă, care se va tipări în 5,000 exemplare — la 5 Ianuarie — pe o hîrtie velină cu copertă nouă în mai multe colori, cu clișee originale după operile pictorilor Smighelschi, Simonescu, Hirlescu etc., în estensiune de 50 pag., cuprinzînd articole scrise de pene distinse, de peste munți și dela noi — reclamă o multime de cheltueli. Rugăm deci sprijinul onoratului public.

Redacția si Administrația.